

A MAGYAR GEOFIZIKUSOK EGYESÜLETE ÉS A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT VÁNDORGYŰLÉSE Sárospatak, 1994. október 13 - 15.

A Magyar Geofizikusok Egyesülete és a Magyarhoni Földtani Társulat közösen rendezte meg 1994. évi vándorgyűlését. Egyesületünk életében ez volt a 23. vándorgyűlés, melynek színhelyéül az elnökség Sárospatakat választotta, ami több szempontból bizonyult jónak:

Olyan régió központjában tartottuk összejövetelünket, melyet egyénileg is ritkán, szervezeten pedig legfeljebb évtizedenként keresünk fel. Az eddigi 22 vándorgyűlésből tizennégyet Budapesten és a Dunántúlon, ötöt Szolnokon és Szegeden, hármat Miskolcon rendeztünk, a Miskolcot Szegeddel összekötő vonaltól K-re egyet sem.

Sárospataknak és környékének történelmi hagyományai ma is vonzerőt jelentenek a múltat megbecsülők, a magyar történelem nagyjait tisztelők körében (ezt igazolta a vártnál lényegesen több jelentkező). A reformáció, a függetlenségi küzdelmek kiemelkedő egyéniségei indultak el Patakról, akiknek műveltsége, humánuma e város európai hírű kollégiumának szellemiségéből fakadt. A térség világhírű kutatója volt SZABÓ József geológus, aki előtt tiszteletét emléktáblával róttá le a város.

A Tokaj-Zempléni hegységnek és tágabb környezetének (Bükk, Szendrői hegység, Cserehát, Aggteleki-Gömöri Karszt, Hajdúság, Nyírség, a Mátra és a Bükk előtere) rendkívül változatos földtani felépítése szerteágazó geológiai-geofizikai kutatásokat igényelt, s indokoltnak látszott közös fórumot nyújtani az e területen munkálkodó, de a szervezeti elkülönültség miatt ritkán találkozó szakembereknek.

A térség az országos átlagnál nagyobb gazdasági problémákkal küzd, s a geotudományok helyszíni jelenlétével igyekeztünk felhívni azok alkalmazhatóságára a figyelmet. E célból fogalmaztuk meg a vándorgyűlés mottóját: „Alkalmazott földtan és geofizika az északkelet-magyarországi régió fejlesztési elképzeléseinek és lehetőségeinek szolgálatában”.

Sárospatak lakossága mindig áldozott a kultúrára, az oktatásra. Erőfeszítésük eredménye a MAKOVECZ Imre tervezte Művelődési Ház, melynek színházterme a plenáris ülésnek, próbaterme és kamaraterme a szekció üléseknek, kiállítóterme pedig a poszter előadásoknak adott otthont. Az elegáns emeleti előtér a számítógépes bemutatókra, az épület melletti park műszerbemutatókra nyújtott lehetőséget. Az új,

impozáns Árpád Vezér Gimnáziumban (szintén Makovecz-tervezés) rendezett baráti találkozó nemcsak gasztronómiai, hanem építészeti, esztétikai élményt is jelentett. Mindez a helyi partnereknek a kötelező üzleti kapcsolaton túli figyelmességével, segítőkészségével párosult.

Kezdetben 150-160 fő részvételével számoltunk, azonban az érdeklődés lényegesen nagyobb volt. Előzetesen 230 fő jelentkezett, végül 194 főt regisztráltunk a helyszínen. A résztvevők 62 %-a az olajipart képviselte, 18 %-a a Magyar Geológiai Szolgálat és intézményeinek (MÁFI, ELGI) szakembere volt.

A vándorgyűlésen a hazai szakhatóságok, vállalatok, kutatóintézetek és egyetemek képviselői részéről 34 szóbeli előadás hangzott el, 6 a nyitó és záró plenáris üléseken, 14-14 pedig az A és B szekcióban. 23 posztert mutattak be, 3 számítógépes bemutatót tartottak, az ELGI helyszínen mérő érzékeny gamma-spektrométere méltán keltett érdeklődést. Az ELGI egyben bemutatta legújabb „mini-karotázs” eszközeit is.

Az 57 előadás 37 %-a a bükki-zempléni régióhoz kötődött, 30 %-a az olajipar kutatási eredményeit mutatta be, 12 %-a a környezetvédelemhez kapcsolódott, 21 %-a részben kutatási stratégiával, általános kérdésekkel, részben egy-egy szakág speciális témáival foglalkozott.

A két rendező egyesület az előadásokat az EAEG-ben követett gyakorlatnak megfelelő módszerrel értékelt. Az A és B szekcióban előadási blokkonként 6-6 pontozólapot osztottunk ki a jelenlévők között. Az értékelés szempontjai az alábbiak voltak:

- a téma eredetisége, újszerűsége,
- a téma alkalmazhatósága,
- a társszakmák számára tarthat-e számot érdeklődésre,
- az előadás kivitelezésének színvonala.

Előadásonként és szempontonként 1-5 pontot lehetett adni.

Az A szekcióban legjobbnak ítélt előadás

GEIGER János — KOMLÓSI Zsoltné: „Egy felső-pannoniai delta ritmus belső szerkezete és geometriája az algyői CH-tároló sorozatban” c. előadása volt, a B szekcióban

ÁBELE Ferenc — CSÁSZÁR János — MARTON Tibor: „Kísérletek metamorf kőzetek ásványos összetételének meghatározására magvizsgálatok és szelvények együttes felhasználásával” c. előadása vitte el a pálmát.

A C szekció (poszter szekció) értékelését a két egyesület elnöksége által felkért 6 tagú zsűri (3 geo-

fizikus, 3 geológus) értékelte és legjobbnak az alábbi 2 posztert ítélte:

FORMÁNNÉ GULYÁS Csilla — KLOSKA Károly — NAGY Zoltán — LANDY Kornélné — THUMA Attila: „Medencealjzati geotermikus tárolók kutatásának módszertani kérdései az elektromágneses mérési tapasztalatok tükrében”

JUHÁSZ Györgyi: „A magyarországi neogén medencérezek pannóniai s.l. rétegsorának összehasonlító elemzése”.

(A nagy népszerűségnek örvendő poszterekhez vezető D szekcióban, ahol mód nyílt a pihenésre és a kötetlen eszmecsere, díjat nem adtak ki.)

Mind a szóbeli előadások, mind a poszterek zöme rendkívül magas színvonalú volt, a legjobbak között minimális volt a pontkülönbség, ezért kívánatos lenne ezek mindegyikét az egyesületi lapokban megjelentetni.

Október 13-án este az Árpád Vezér Gimnázium aulájában rendezett baráti találkozóra HÁNDEL zenéjére — melyet a helyi zeneiskola fúvósai adtak elő — vonultak be a résztvevők. A fogadáson az iskola igazgatójának, dr. VELKEY Lászlónak jóvoltából módunk volt megtekinteni a korszerű termeket, laboratóriumokat, s az iskola minden igényt kielégítő sportcsarnokát is.

A vándorgyűlés zárónapján, 15-én, szombaton GYARMATI Pál és ZELENKA Tibor szakavatott veze-

tésével mintegy hatvanan geológiai kiránduláson vettek részt. Nemcsak a terület változatos földtani felépítéséről, a Tokaji-hegység hasznosítható ásványairól kaptak felvilágosítást, hanem az előadó geológus kollégák jóvoltából színes és érdekes információkhoz juthattak a többszáz évvel ezelőtti bányászatról, a meglátogatott területek kultúrtörténeti kuriózumairól is.

A résztvevők jelzése szerint a vándorgyűlés — mint az eddigiek általában — sikeres volt, a résztvevők jól érezték magukat. A rendezvény zökkenőmentes technikai lebonyolításához nagy segítséget nyújtottak a Miskolci Egyetem Geofizikai Tanszékének doktoranduszai (KIS Márta, PLANK Zsuzsa, FANCSIK Tamás, Ahmed A. M. AMRAN, HURSÁN Gábor) és V. éves hallgatói (KÓNYA Tünde, KASZÁS István, SZKURSZKY Zsolt, TISZINGER István, TÓTH Zoltán), akik látszólag észrevétlenül, de annál pontosabban és megbízhatóbban végezték munkájukat. (Egy csata megnyerése nemcsak a tábornokok érdeme...) Emellett módjuk nyílt betekinteni egy-egy intézmény, vállalat szakmai életébe, megismerniük az előadókat, az intézmények jelenlévő képviselőit. A közgyűlések refrénszerűen visszatérő témája az ifjúság, az ifjú szakemberek egyesületi életbe való bevonása. Úgy vélem, hogy az aggodalmaskodók egy-egy ilyen rendezvény láttán kissé megnyugodhatnak.

Hursán László

A SÁROSPATAKI VÁNDORGYŰLÉS POSZTER ELŐADÁS AIRÓL

A vándorgyűlésre eredetileg 22 poszter előadást jelentettek be, ebből ugyan egy elmaradt, viszont két további jelentkezéssel összesen 23 poszter bemutatására került sor.

Csak helyeselni lehet a rendezőségnek azt a döntését, hogy a kezdő plenáris ülést és az első ebédet követően a poszterek lehetőség kaptak témájuk rövid, a program szerint 4–4 perces ismertetésére. Az említett időpontban félni lehetett, hogy gyenge lesz az érdeklődés, de meglepően sokan voltak kíváncsiak a poszter előadók kedvesináló tömör összefoglalóira. A talán nem egészen új kezdeményezés így sikeres volt, követendő ez a jövőben is.

Két olyan poszter előadás is volt, amelyek összeállítói nemcsak a rövid bemutatás lehetőségével éltek, hanem a szóbeli program keretei között tartottak előadást, és annak témája a poszteren is tanulmányozható volt. Ez a megoldás különösen előnyös akkor, amikor az előadás maga — témájánál vagy tartalmánál fogva — felkelti az érdeklődést, és a további tájékozódásra a poszter megtekintése, az előadóval való konzultáció útján van mód. Így a téma, az eljárás, az adatszolgáltatás tovább propagálható. Az ilyen jellegű propagandának a jelentősége a jövőben várhatóan még növekedni fog, mivel az előadások, a poszterek meg a hozzájuk tartozó beszélgetések (sőt, tárgyalások) egyre gyakrabban fognak üzlethez is kapcsolódni. És az ilyen „üzlet” nem a szakma vagy a tudomány „elüzletiesedését” fogja eredményezni, hanem közelebb hozza a szakmát-tudományt az élethez, a megélhetéshez.

Kapcsolódik az előbbiekhöz az a néhány poszter, amely az általános adatgyűjtéssel és -feldolgozással foglalkozott, ismertetve az adott tárgykör különféle összefüggéseit. A változatos adatbázisok — amelyekről az előadásokban is sok szó esett — hozzáférhetősége és állandó bővítése komoly könnyítést jelenthet a későbbi kutatásokhoz, vétek lenne az országos (sőt, a határokon túlnyúló) adattárak lehetőségeit nem kihasználni, fejlesztésüket abbahagyni.

Hangot kapott a poszter előadásokban a környezetvédelem is, ez a most talán divatosnak látszó, de mégis tömény valóságot árasztó téma (tudományág? Nem, minden kapcsolatos tudománynak egyaránt része ez!). Érdeklődést kelthetett a föld feletti radioaktivitás kérdése az egyik poszteren (előadásban is hallhattuk), s eszébe jut az embernek, talán jó lenne e téren is adatbázist létesíteni országos kiterjedésben. Benne élve saját környezetünkben és körülvevő veszélyes anyagokkal, veszélyes és veszélytelen hulladékokkal, tisztán kell látnunk e kérdés fontosságát. Öröm, hogy alkalmunk volt ilyen poszter előtt is elgondolkodni.

A humor kedvéért egy megjegyzés: valahol olvasni lehetett ezt — „veszélyes hulladék-égetőmű” — ami azt jelenti, hogy az égetőmű veszélyes, holott nyilván „veszélyeshulladék-égetőmű”-ről akart a szerző beszélni. (Sokszor nemcsak a hulladék veszélyes, hanem a helytelen írásmód is — a megbántás minden szándéka nélkül.)

Szorosan ide illik a vizeink védelmével kapcsolatos poszterek csoportja is, több helyen találtunk utalást erre. Környezetvédelem és környezeti állapot:

két, szorosan összefüggő fogalom. A geofizika és a földtan a másodíknak a megállapításához tud segítséget adni, mintegy ellenőrizve az elsőt, s így javaslatokat tud nyújtani a hatásosabb védelemhez.

A szemre igen szép számítógépes megjelenítésekkel (vizualizációkkal) kapcsolatban mindig fölmerül bennem, hogy a tetszetős ábrázolás igyekszik valamit „rámerőltetni”, ami talán nem is egészen objektív. A szemléletes ábrázolás mindig tetszetős, de nyugodtagnak kell lennünk, hogy igazat valósan mutat be. Személyes véleményem: a túl „meggyőzően” színes ábra bennem gyakran kelt kétségeket, hogy nem közelítő, szubjektivitással terhelt engedmények hatására jött-e létre. Én, mint felhasználó nem ismerhetem az ábrázolás körülményeit, objektív vagy szubjektív voltát sem — a kételkedéshez viszont bizonyára van jogom, csak okom ne legyen.

Volt olyan poszter előadás is, ahol biztosan tárgyi-
lagos a tetszetősség alapja. Például a szeizmikus sebességek színskálájának az alkalmazása ilyen, sok lehetőséget látok benne a szintetikus feldolgozás terén (vajon miért nem igénylik?).

A geotermikus, hazai vonalon inkább hidrotermális kutatás kapcsolódik ezen tárolók néhány szignifi-

káns tulajdonságának a kimutatásához, kiegészítve más geofizikai mérésekkel is — láttuk több poszteren is. Igaz persze, hogy a valóban hasznosítható eredményt csak a mélyfúrás hozza meg (és tudja bizonyítani), de e tárolók esetében sem mindegy, hol mélyítjük le a kutatás legdrágább részét jelentő mélyfúrást. Ezt pedig e kutatások alapján ki lehet jelölni.

Talán nem tarthattak általános érdeklődésre számot a szűk területre szorító poszter előadások, amilyenek szép számmal voltak, de szinte kivétel nélkül példát mutattak arra, hogyan lehet komplex, szintetikus feldolgozásokkal előkészíteni a kutatást (vagy esetleg elvetelésére alapot adni).

Osszefoglalva, benyomásaim a poszterekről kielégítőek voltak. Bírálatakat mások végezték, az eredményeket lapunk más helyén megtalálja az olvasó. Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy érzésem szerint a poszterek fontossága növekedni fog, amikor az egyes eredmények, kutatások, műszerek, eljárások bemutatása még inkább össze fog függni a földtani és geofizikai tudományok jövőjével és művelőik életével, megélhetésével.

Jesch Aladár

ELNÖKI MEGNYITÓ

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT ÉS A MAGYAR GEOFIZIKUSOK EGYESÜLETE 1994. ÉVI KÖZÖS VÁNDORGYŰLÉSÉN

Sárospatak, 1994. október 13–14.

Polgármester Úr! Kedves Jelenlévők, Hölgyeim és Uraim!

A rendező két tudományos egyesület vezérkara nevében tisztelettel és szeretettel üdvözlöm a megjelenteket ez évi vándorgyűlésünkön. Megkülönböztetett tisztelettel köszöntöm a házigazdák képviselőiben megjelenteket, annak a Sárospataknak a képviselőit, amely a magyar történelem hosszú évszázadai során mindmáig az egyetemes emberi értékeket és a speciálisan magyar sajátosságokat sikeresen ötvözve a tudományos munkálkodás egyik fellegvára.

Nem először és bizonyára nem utoljára merül fel a kérdés: szükség van-e a vándorgyűlésekre, mi a hasznuk, különösen az olyan időszakokban, mint a mai is, amikor a mindenben és minden áron való — néha azt kell mondani, pusztító — takarékoság kerül előtérbe. Olyan takarékoságé, amely rövid távon esetleg látszatsikereket eredményez, hosszú távon azonban feltétlenül kárt okoz.

Természetesen ez a dilemma nemcsak napjaink sajátossága. Hogy mennyire nem, álljon itt egy idézet, amely számomra különösen érdekes és mindannyiunk számára feltétlenül tanulságos. Az idézet KUBINYI Ferencnek „A Magyarhoni Földtani Társulat” című rövid ismertetőjéből való, amely a Pesten 1853-ban EMICH Gusztáv könyvnyomdájában kiadott „Magyarország és Erdély képekben” c. négykötetes mű egyik cikke. Az idézet így hangzik: „Hazánkban a természettudományok nemzeti nyelven történő művelése csak a múlt évtized elején indult hathatós virágzásnak és gyümölcsözésnek, mire legjótékonyabb befolyással voltak a magyar orvosok és termé-

szetvizsgálók az ország különböző vidékein, mint Budapesten, Besztercebányán, Temesvárt, Kolozsvárt, Pécsen, Kassán, Eperjesen, Sopronban és Kismartonban tartott nagy gyűlései. Ezen mozgó vagy vándorló gyűlések, hol az elméleti tudomány a tapasztalat és gyakorlat élő forrásaihoz vala vezetve, Magyarország és Erdély tudomány művelő és kedvelő férfiainak százait gyűjték egybe, rendkívüli szellemi mozgást tevékenységet idéztek elé, s még a külföld figyelmét is nagymértékben magukra vonák ... A háborús idők romboló vihara a közhasznú mozgó gyűléseket is megszüntetett, azonban roppant hatásának két életrevaló szüleménye most is létezik: s ez a Királyi Magyar Természettudományi és a Magyarhoni Földtani Társulat.”

Világos a múltból jövő üzenet. Akkor a magyar tudományosság, szaktudományosság kezdeteinél vagyunk, ezek a „mozgó vagy vándorló” gyűlések azok a fórumok, amelyek megeremlették a tudományos egyleteknek az idő tájt meghatározó formáját. Ma, amikor merőben más körülmények között, de nem teljesen idegen problémákkal küszködve újra kell fogalmaznunk, hogy korlátozott anyagi lehetőségek mellett mely tevékenységet választjuk az egyesületeink működését, létezését megjelenítő fő formának. Felmerül a kérdés: csak magunknak rendezzük-e ezeket a rendezvényeket, mert ha igen, értékük erkölcsileg megkérdőjelezhető. Van-e belőlük haszna a köznek, a közjónak? Mi erre a válasz, mi az alapító atyák válasza? Tudunk-e azonosulni vele? Ismét KUBINYI Ferenc korábban aposztrofált művéből idézek: „Világos, hogy a földtan művelése és helyes alkalma-

zása az álladalom gazdagodását és virágzását eszközi.”

Olyan gondolat ez, amelyet manapság is száz százalékosan magunkénak vallunk és bárhol elmondhatjuk. De hogyan műveljük a földtant? Újra idézzük: „...Társulatunk főként két módon ügyekvendik a földtant hazánkban meghonosítani és emelni. Tudnillik nyilvános szakgyűlések által, melyekben földtani ismeretek közöltetnek és terjesztetnek, és földtani utazások és kutatások által, amelyeknek célja hazánk minden vidékének földtani megvizsgálása, megismertetése.”

Mint oly sokszor, más összefüggésben is, meg kell állapítanunk tehát, hogy nincsen új a nap alatt. A feladatot akkor az ország nyersanyagkincsének szisztematikus felmérése jelentette. A mainál sokkal nagyobb gondot fordítottak a talaj geológiai viszonyaira, a talajéra, amely már akkor is az ország legfontosabb és főleg megújuló természeti kincsének számított.

Manapság új és gazdaságosan hasznosítható természeti erőforrások után kell nézni. Ez sem kisebb, mint eleink feladata, amikor egy teljességgel feltáratlan területen, kevésbé dokumentált területen kellett ezt a munkát végezni.

Nekünk emellett új gondolatokat, új megközelítést és új elképzeléseket kell a munkába bevinni egy olyan időszakban, amikor a bányászat, a klasszikus értelemben vett nyersanyag-kitermelés és annak minden vonatkozó segédtudománya napról napra egyre jobban leértékelődik. Az ipari termelés helyét a nemzetgazdaságban lépésről lépésre szorítja ki kevésbé anyag- és energiaigényes áruk termelése és elsősorban a csúcstechnológiához kapcsolódó ipari és tudományos szolgáltatások, melyek már nem igé-

nyelnek nagy formátumú, nagy időhorizontban gondolkodó, jelentős állami és nagyvállalati pénzekkel gazdálkodó intézményeket, hanem sokkal inkább rugalmas erőinek átcsoportosítására gyorsan képes, néhány emberből álló szakértői irodákat. Közös erőfeszítéssel kell megvizsgálunk, hogyan lehet megfelelni ennek a kihívásnak.

Tisztelt Vándorgyűlés!

Saját magunkat és környezetünket sem szabad azzal áztatni, hogy nincsenek gondjaink. Ezek megoldásához, az útkereséshez, az új gondolatok felszínre hozásához elsősorú lehetőséget kínálnak ezek az összejövetelek. Bizonyos vagyok benne, hogy új gondolatok nélkül, bizonyos új működési formák kialakítása nélkül a földtan és az ahhoz szervesen kapcsolódó egyéb földtudományok, a geofizika, a bányászokozás helyzete nem fog önmagától megjavulni. Saját erőfeszítéseinket, saját gondolatainkat semmi sem pótolja és senki és semmi nem is akarja pótolni. Bizonyos vagyok abban is, hogy hasonlóan a 150 évvel ezelőtti helyzethez, e vándorgyűléseknek, a közös gondolkodás eme fórumainak „roppant hatása” most is meghozza az eredményét és nem hosszú idő elteltével megújult és újból felpezsdülő, felszálló ágban levő magyar földtudományról beszélhetünk.

Ezeknek a gondolatoknak a jegyében kívánok — sajnálatos módon, hivatali elfoglaltságom miatt így és a távolból — eredményes tanácskozást, sikeres vándorgyűlést és jó szerencsét!

*Bérczi István,
a Magyarhoni Földtani Társulat elnöke*

A SZENIOROK BIZOTTSÁGÁNAK HÍREI

Egyre nagyobb érdeklődés kíséri a Szeniorok Bizottságának rendezvényeit. 1994. október 5-én 33 fő vett részt azon a tanulmányi kiránduláson, amelynek során meglátogattuk a demjéni olajmezőt és megtekintettük Eger nevezetességét.

CsÍKI Gábor tagtársunk ismertette az olajmező felfedezésének történetét, a kutatás kezdeteit és eredményeit. KÖRÖSSY László tagtársunk előadása nyomán megismerkedhettünk az út során látható földtani nevezetességekkel. Meghallgattuk NÉMETH Lajosnak a Geofizikai Intézet alapításának 75. évfordulója alkalmából készített visszaemlékezését az Intézet történetének és tevékenységének főbb eseményeiről.

A MOL Rt. Egri Termelési Üzemének telephelyén BALOGH Aladár tagtársunk várta a résztvevőket és csatlakozott a csoporthoz. FEHÉR László, az Üzem vezetője és helyettese, JAKAB Lajos szakszerű előadást tartott az Üzem munkájáról és finom kávéval megvendégelt bennünket. MOLNÁR Károly érdekes hozzászólása után JAKAB Lajos vezetésével megtekintettük az olajmezőt. Úgy gondolom, hogy sokak számára nagy élményt jelentett egy termelő

olajmező meglátogatása. A Magyar Geofizikusok Egyesületének elnöke, KISS Bertalan is megtisztelte jelenlétével a tanulmányi kirándulás szakmai programját, SZARKA László alelnök pedig levélben üdvözölte a résztvevőket.

Egerben BALOGH Aladár tagtársunk szakavatott vezetésével megismerkedtünk a patinás barokk város sok nevezetességével. A jól sikerült kirándulás után borkóstolóval zártuk a napot, és a hazafelé vezető úton már elkezdtek szövögetni a terveket a következő tanulmányi kirándulásra.

A program sikeréért köszönet illeti a már említeteken kívül BELLER Évát, a Magyar Geofizikusok Egyesületének ügyvezető titkárát és munkatársát, SZIKORA Hildát, akik az egész út során kitűnően látták el a házigazda szerepét, Köszönet illeti továbbá a Magyar Geofizikusok Egyesületének vezetőit és a Magyar Geofizikusokért Alapítványt; támogatásuk tette lehetővé a tanulmányi kirándulás megrendezését.

Aczél Etelka